

תל ובו סעיף אחד:

א. שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול (א) מסעי (ב) הגם שנעשה בו. הגם והמנהג למר (ב) * כמנהג (ג) הסדרה מחלת עבדים סויו עד לכפר על כל עוונותיו וקוסקס למר צרכי נפשו (מנהגים):

הפסח רגה אהרן קריאת

גם קשה מה ענין קריאת עם גדול לזם הלא ככלל הדינים שנעשה בהם ניסים לישראל הדינים הקדושים ע"פ הנס לנו פסח הוסיף וסורים גם כאלו סויו ל"י יספן עם ליום זה ע"פ הנס ומס ענין לשם גדול והאריך מרומז בשם גדול הנס שנעשה מה שקשה כ"ל זה לפסחו ולא אמרו להם המלאים ולר כ"ז ל"ז

הה"ד (הג"ה) יבושו כל עובדי פסל. בשעה שאמר הקב"ה למשה לשחוט הפסח. א"ל משה רבון העולם הדבר הזה היאך אני יכול לעשות זאת? יודע שהצאן אלהיהוה של מצרים הן שנא' (סמות ה) הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלנו. א"ל הקב"ה היך אין ישראל יוצאין מבאן עד שישחטו אלהי מצרים לעיניהם שאודיהם של מצרים יעכו"ם כלום. וכן מציונו שעשה ה' שבאותה הלילה הכה בכוריהם של המצרים וכו' בלילה שחטו ישראל פסחיהו ואכלו והיו המצרים רואים בכוריהם הרונים ואלהיהוה שוחטין ולא היו יכולין לעשות כלום שנא' (נמוג"ט) ומצרים מקברים את אשר הכה ה' בהם כל בכור ובאלהיהם עשה ה' שפטים. הויו יבושו כל עובדי פסל וכו' :

תל (א) מפני הגם. רבים נקשים א"כ ה"ל לייחס הגדול ל"י נחמד אפי' בחול ושמעתי מפי רבנן מהר"ר משה חריף ז"ל דלוחות ה' נחמד עור נס שנכתב הירדן וא"כ היו סבורים שהמטלה היא מהמת נס הירדן לכן קראוהו שבת הגדול דיום עלייתן מהירדן לא היה בשבת והגדתי זה לפני מו"ח ז"ל וקלס' :

תל א מפני הגם. שלקחו כל א' זה כעשור (לחדש וחות) שנה היה בשבת עיין בטור והקשו ה"ל לקבוע י"ט כ"י לחדש אפי' חל בחול כמו שאר המועדים והמסר מפני שקבעו בו חטירה שמת' בו מרים כמ"ס סי' הק"ס:

א. ויקרא משה לכל יקני ישראל ויאמר אלהם קשבו וקחו לכם צאן למשפחתיכם ושחטו הפסח:

(כ) משכו. מי שיש לו צאן, ימנח משלו ר: וקחו. מי שאין לו, יקח מן השוק (מחלחל):

(ג) ונמצא שעשרה בחדש היה שבת וכו'. עיין בהג"ה. ומהר"ר מרדכי יפה (לפס סעיף ה) כתב זה לשונו ומה שמולין הגם בשבת ולא ביום עשירי לחדש אחס יום שיהיה מפני שלא נה הגם אלא על ידי שמירת שבת שמפני שידעו המצריים שהיו ישראל שומרים השבת נמצאים כדליתחא במדרש (שמות רבה א נח) היו מתמיהין שהיו מספלין בשבת ועל ידי כך שאלו אותם לכן קורין דוקא שבת הגדול עד כאן לשונו ואפי' שמעתי לפי שהיו יודעים שאסור לעשות קשר בשבת ורלו אותם קושרים בכרעו מטעם לכן שאלו כי לא ידעו איש חילוק בין קשר של קיימא ובין קשר שאינו של קיימא והשעי כי מלות השם עליהם וכו' וא"כ היה עיקר הגם בשבת לכן קורין דוקא שבת הגדול וק"ל:

א [א] (א) ר"ח אדר הסמוך לניסן שחל להיות בשבת (ב) קורין פרשת (ה) שקלים בשהיא כי תשא עד ועשית כבוד נחשת (ג) ומפטיר ויכרות יהודיע ומרציאין ג' ספרים באחת קורא פרשת (ד) השבוע (ה) ובשני של ר"ח ובשלישי קורא מפטיר בפרשה שקלים: ב' בשבת שניה מוציאין ב' ספרים בא' קורא פרשת (ו) השבוע ובשני קורא זכר את אשר עשה לך (ז) עמלק ובפטיר (ח) פקדתי את אשר עשה עמלק: ג' בשבת שלישי שהוא ט"ו באדר מפטיקין ובשבת ד' שהוא כ"ב לאדר מוציאין ב' ספרים בא' קורא בפרשת (ט) השבוע ובשני קורא פרשת (י) פרה ומפטיר ורקתי עליכם מים טהורים (יא) וע"ל מ" קל"ז סעיף ה: ד' בשבת חמישי שהוא כ"ט באדר מוציאין ב' ספרים בא' קורא פרשת (יב) השבוע ובשני החדש הזה (יג) לכם ומפטיר בראשון באחד לחדש:

סבר אהיה ושרא אורה טו טו טו

2 ש"ע סעיף א, שבת שלפני פסח קורין אותו שבת הגדול מפני הגם שנעשה בו ע"כ, ובמחוקי כרכים מהגאון המהר"ם הניח מנהג לומר בשבת זו מתקן שבת שלום מנוכח, שבת הגדול ומנוכח.

סו קריאת וכו' (יב)

חלל נבלו הכי אסורי אפיילו בשבת של חנון (ה) אין מחליפין ללשון צדק שבת (ו) כ"ל (ד) [ג] הכתובה לנד (מדרכי ה"ל ט"ז והג"ה פ"צ דהענית והגודה ורוקח) חלל פורשין (ה) (ו) פרוכה של שבת אס לא שארע ט' נאכ בשבת ונדחה ש"ה אין פורשין פרוכה של שבת. ומי שיש לו נשואין בשבת נחמו (ה) מותר ללשט (ו) [ג] (ט) עגדי שר' (י) בשבת של חנון (מהר"ם):

יקרא אהרן וכו' קריאת אהרן

למכה מצרים בבכוריהם, כי בשעה ששלח המקב"ה מכת בכורות אמר לו בהצות הלילה וסת כל בכור, ונכנסו כל הבכורות אצל אבותיהם ואמרו להם כל מה שאמר משה הביא עליהם אין אתם מבקשים שנוחיה בואו והוציאו את העברים האלה מבינינו ואם לאו אנו מתים, השיבו להם ואמרו אפילו כל המצרים מתים אנום ויצאים ככאן, מה עשו נכנסו כל הבכורות אצל פרעה והיו מצווחין לפרעה ואמרו בקבשה סמך הוצא את העם הזה שבשבילים רעת הבא עלינו ועליך, אמר לעבדיו צאו וקפרו שוקיהם של אלו, מה עשו הבכורות, סר יצאו ונפל כל אחד דרבו והרג את אביו שנאמר למכה מצרים בבכוריהם, למכה בכורי מצרים אין כתיב כאן אלא למכה מצרים בבכוריהם, ששיש דבוא הרנו הבכורות באבותיהן,

ג"ה יו"ט

2 שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול וכו'. נכרך אמר רבי עקיבא (מנח טו): חתיל דספא טיללו צו ישראל ממלאים היה ביום חמישי וכתב החוקטות (ד"ה חוסת) ונמצא בשבת שנערה לקחו סמטיס ועל כן קורין אותו שבת הגדול לפי שנעשה בו נס כדליתחא במדרש א' כשלקחו סמטיס נצאום עשה נתקבלו צבורות אומות העולם ו' אלא ישראל וזמלוס ליה יהו עושם כך אמרו להם וזה ספא הוא לה' שיהרג בכורי מצרים הלבו אלא סמטיס ואל פרעה לבקש ממנו שיסלחו ישראל ולא רצו ועשו הבכורות מלחמה ופרגו מהם כפרע הדא הוא דכתיב (תהלים קל"ו) למטה מצרים צבבוריהם עכ"ל ורבינו כחנ הגם צענין אחר וכן כתב בכל טו קימן מ"ו וכן כחנ עגלי הלוקט (פי' רס) ואם תלמד לפי טעם זה הוה ליה (מיקרי) לנולאו יומי דמעשור (מדרש עד ערב הפסח ימים גדולים דנכולס נעשה הגם יום למר שעיקר הגם היה בהתחלתה שזו היה עיקר קהיון שעי המצריים אלא אחר שעבר היום הראשון כיון דלשו דשו:

א שבת שלפני הפסח (א) קורין אותו שבת הגדול. והטעם לפי שנעשה בו נס גדול שפסח מצרים מקחו בעשור כדכתיב (שמות יב א) בעשור לחדש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבותו שה לביתו. ופסח ויצאו ישראל ממצרים היה ביום חמישי (ב) כדאיתא בסדר עולם (פ"ה ב) (ג) ונמצא שעשרה בחודש היה שבת ולקחו להם כל אחד שה לפסחו וקשרו אותו בכרעי מטחו ושאלום המצרים למה זה לכם והשיבוים לשחטו לשם פסח במצות השם עלינו והיו שיניהם קרות על ששוחטין את אלהיהם ולא היו רשאיין לומר להם דבר ועל שם [א] אותו הנס קורין אותו שבת הגדול:

תל' א זזה לשון הראב"ה סימן תכה נהגו התינוקות להקדים ולקרות האגדה ביום שבת הגדול וכו' ונראין הדברים שכרי להסדיר בפיהם ויבינו בפסח וישאלו עכ"ל. ועיין במוד וקציעה שכתב והמהני על זה מצורי כי אנו עושים הפך מה שאנו אומרים כאן בואת ההגדה שהרי מבואר יכול מראש חודש וכו' הלמוד לומר בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שמצה ומרור מוכחים לפניך עיי"ש. וסיים, וצ"ע מהיכן יצא מנהג זה ומה טעם יש בו שעל כל פנים צריך למצא סמך למנהג. ועיין עוד באור הגר"א כאן:

15 סו גבטו וכו' (יב)

אשאלין בהלכות (ה) פסח קודם לפסח (ג) (ב) שלשים יום.

16 ודמא פמ

יום הוא רק בפסח משום דיש בהו הלכות רבות כגון טחינת חטים ואסיית המלות והנעלת כלים וכיפור ממן שאלו הם אין עושין אותן כהלכותיהן קודם פסח לית לנו תקנה נספח משא"כ כשאר יו"ט די בלוזו ימים קודם

א (א) ר"ח אדר וכו'. אבאר בקיבור ענין ד' פרישות. והוא מו"ל
(ב) תקנו לקרות ד' פרישות בשנה מר"ח אדר עד ר"ח ניסן
לזכרון ד' דברים והם אלו. הראשונה היא פרישת שקלים לזכרון
מלות מחזיק השקל שיחזרו בשמון שהיו מחזיקים ליתן ללשכה
לקרן הממדי בכל שנה. השנייה היא פרישת זכור לזכור מעשה
עמלק וקורין אותה בשנה שלפני פורים לקמח המעשה שהיה
מורע עמלק וכדי להקדים זכירת מחיית עמלק לעשייתה וכדכתיב
והימים האלה נזכרים ונעשים. השלישית היא פרישת פרה אדומה

והיא בשנת שקודם פרישת המדע שכן היה שריפתה נמדבר סמוך
לניסן כדי להוות צה את ישראל בפרט החטאה מיד אחר הקונם
המשכן כדי שיהיו טהורים ויכולו לעשות הפסח זמנו לכך קורין
פרישה זו להפלת לפני ית' שגם עליו יזרוק מים טהורים נמורה.
הרביעית פרישת המדע בשנת הסמוך לר"ח ניסן כדי לקדש חודש
ניסן דכתיב צמורה המדע הזה לכם ראש חדשים אבל אין זה
עיקר הקידוש כי עיקר הקידוש הוא בעת ראית הלבנה שמקדשין
אותו ה"ד ואין הקריאה הולח אלא מדרגת:

20
והחזיקו (ו) מיום הפורים עמנו
שלוש יום
ב' ג' ד' ה' ו' ז' ח' ט' י' י"א י"ב י"ג י"ד י"ה י"ו י"ז י"ח י"ט

19
ועצוב וכבוד הרגז ואחר תפלת המנוחה נכון שיתעסק בדיני קרבן
פסח ויחשוב לו הקב"ה אלו קיים בפועל ובשליה העתיק מקדשי
מה שילמד כל אדם

21
וכתבו הספרים לטוב לעשות ביום ג' בקעודה חיה דבר
לזכר קעודה אסתר שביום ההוא נחלה המן.

24
אמר רב יהודה בריה דרב
בשמחה כך משונכנס אדר מריבין בשמחה

23
אמר רב יהודה בריה דרב
בשמחה כך משונכנס אדר מריבין בשמחה

22
שמואל בר שילת משמיה דרב כשם שמשונכנס אב ממעטין
בשמחה כך משונכנס אדר מריבין בשמחה
א' מאן דאית ליה דינא בהדי עכו"ם
לישתמיט מיניה עד אדר, היינו עכו"ם
שלו שיש בכ"א חלקו של עמלק ואו הזמן
שיוכל לחגבר.

24
ר"ה וי"ג משונכנס אדר
ימי נסים היו לישראל פורים ופסח:

25
ק"ט חמשה ואסור - ת"א - י"ו

מצינו בפסחים דף ו' בודקין את החמץ לאור הנר מה"מ אר"ח
למדנו וכו' ונרות מנר דכתיב (משלי כ' כו) "נר ד' נשמת אדם חופש כל
חדרי בטן". ומסתמא צ"ל שבדיקת חמץ וחפוש חדרי בטן יש להם שייכות
זה לזה.

26
יהי רצון מלפניך
החמץ מביתך ומן שותיך פך
תבער כל החיצונים נאח ריח השמאה תבער מן הארץ, ונאח יצרנו הרע
תעבירו מאתנו
בשם שאני מבקר
החמץ מביתך ומן שותיך פך
תבער כל החיצונים נאח ריח השמאה תבער מן הארץ, ונאח יצרנו הרע
תעבירו מאתנו

וכי מה מחפש האדם בבדיקתו הלא רק את החמץ. את השאור
שבעיסה. חז"ל (ברכות י"ו) קראו ליצה"ר "שאור שבעיסה", וא"כ כנראה
"שאור שבעיסה" מכונן כנגד היצה"ר, ולפי"ז מתאימים מאד כל דיני הבדיקה,
ה"בל יראה", ה"בל ימצא", המשהה, ומובן ענין החפוש הגדול והבדיקה
בכל חדר וסדק שלא ימצא שם אף שמץ ומשהו מ"השאור שבעיסה".
ובאמת מבדיקת חמץ לחוד מתעלה כבר האדם לאין ערוך, ומי הוא
שיוכל להתבונן ולהשיג קדושת וטהרת איש ישראל בבדקו אור ליד את
החמץ בביתו.

27
ל בכל דור ודור חייב אדם להראות את עצמו כאילו
הוא בעצמו יצא עזה משעבוד מצרים שנאמר ואוחזנו
הוציא משם וגו'. ועל דבר זה צוה הקב"ה בתורה וזכרת
כי עבד היית כלומר כאילו אתה בעצמך היית עבד ויצאת
לחירות ונפדית:

וכמו"כ כשנתבונן בדיני אפיית המצה בגודל השימור והזהירות שלא
יחמץ אף "במשהו", הרי באמת מבחיל הוא עד מאד. דמי זה יוכל להשמר
ולהנצל מחשש משהו חמץ במצתו, שכמעט שאין זה ביכולת האדם.
המתבונן במעשה המצות של ערב פסח יראה שאין בשכל האנושי
לשער גודל הצירוף והזיכרון שמצוות ער"פ מטהרים ומוככים את איש
ישראל, ויהודי של ערב פסח גרידא כבר אין כל בריה יכולה לעמוד
במחיצתו, מי הוא שיוכל להתבונן גודל ערבן של מצוות ער"פ והרשעם
שעושים למעלה, האיתערותא דלעילא שמתעוררת ע"י האיתערותא דלתתא,
ואלמלא לא באנו אלא בשביל מצות ער"פ לחוד דינו.

28
שבת גדול שקודם פסח. יתכן לפרש עפ"י
מ"ש תמלא למקראי קודש כי צפרשת
מוטעות הקדים הכתוב השבת למוטעות כנראה כי
סוף כמשכן מזה השבת שעולה על סוף. וניסן ר"ה
לרגלים. לכן ק' האור שבת ואחר כך פסח שבועות
קודש. כי גם המוטעות נק' שבתה אבל שבת
צראשית עולה על סוף ומוטעות נקראו מקראי
קודש והשבת קודש הוא. וכל המוטעות יש לבני
ענין מיוחד. זמן חיזותו. זמן חורפתו. שמתחטט.
ושבת קודש הוא הניסול להשי"ם בלבד. והוא העיקר
דכתיב אל יתהלל חכם בחכמתו כי הוא חזן חורפתו.
גמר צבירתו זמן מירוחו שהולחט השי"ת ביד
חזק וגם שילאו מהחית יד היל"הי' כמ"ש גבור הכובש
את ילדו. עשיר בעשרו הוא זמן שמתחטט כמ"ש
עשיר השמח בתלפו. כי אם בואה הוא השבת. השל
ודוע כמ"ש לדעת כי אני ה' מקדישכם. ולריך
להיות השבת עיקר וקודם לכל המוטעות כ"ל. וכן
אמר מו"ל המקיים המוטעות מעלין עליו כאלו קיים
השבתות שהשבת קודש הוא למעלה מהמוטעות:

29
במנהגי בית אליהו הובא ששבת הגדול היו נוהגים לאכול משיירי משלוח מנוח
של פורים שהגיעו ביום הפורים להיות מוכן ומזומן ליום זה, והענין
לפי הנראה כמ"ש בחזרת משה מהדורא רביעאי לפורים (מש"מ) וז"ל, מה שנהגו
נשים לדקיות שממיני מטעמים הנעשים לרוב לפורים משמרין ממנו ונאכלין לאט
לאט עד קודם הפסח, יש ליתן קצת טעם כי ידוע ל' יום קודם הפסח שאלין
ודורשין בה' הפסח כי אז מתחיל ההכנה לפסח למעלה כמזכיר בספרים ויום ראשון
מן ה' יום הוא פורים עצמו, לכן ממשיכין ומקשרין הכנה פורים עד פסח וכבר
אחז"ל שפורים הוא באדר שני כדי להסמיך אותו לפסח ולסמוך גאולה לגאולה עדיף
עכ"ל, ועיין בספ"ק לקוטי מורה (להרה"ק מו"ה מרדכי מטשערנאביל ז"ע) שכבר
דחתלה הארה של פסח מתחיל מפורים, והארת פורים נמשך עד יום שני של פסח.
ולכן נוהגין לאכול בפסח מאכל הנקרא על שם אסתר.